Évszakos mondókák

23 mondóka – a mozdulatokkal együtt

Luca, Luca, kitty-kotty

Luca, Luca, kitty-kotty,
Tojjanak a tyúkjaik,
Kakasuk legyen tarajos,
Tyúkjuk legyen tojós!

Luca napján (december 13.) a gyerekek, hagyományosan a fiúk, házról házra járnak kotyolni. A köszöntő alatt a magukkal vitt szalmára vagy kis párnára guggolnak, ahogy a kotlós ül a tojásokon, hogy a háziak tyúkjai jól tojjanak. A végén a háziak almát, diót vagy aprósüteményt adnak nekik.

Adjon Isten minden jót

Adjon Isten minden jót
Ebben az új esztendőben:
Bort, búzát, békességet!

Újévi köszöntő: újév reggelén a gyerekek házról házra járnak, és ezzel a jókívánsággal köszöntik a rokonokat, szomszédokat.

Ess, eső, ess

Ess, eső, ess,
holnapután is ess,
mindig csak ess,
csak a fejemre ne!

Az ujjbegyünkkel kopogunk az asztalon vagy a térdünkön, mintha esne az eső. Az utolsó sornál két kézzel befedjük a fejünket, mintha esernyőt tartanánk.

Fecskét látok

Fecskét látok,
szeplőt hányok,
fecske, vidd el
a szeplőmet!

Régi tavaszi szokás: amikor megjön az első fecske, ezt mondogatva megsimogatjuk az arcunkat, aztán a kezünkkel a madár után „szórjuk” a szeplőket, hogy a fecske elvigye őket. Közben megbeszélhetjük, honnan érkeznek tavasszal a fecskék.

Sándor, József, Benedek

Sándor, József, Benedek
zsákban hozzák a meleget.

Március közepén mondjuk, amikor egymás után jön Sándor (18.), József (19.) és Benedek (21.) névnapja. Mindhárom névnél a hátunkon „cipelünk” egy képzeletbeli zsákot, a végén kibontjuk, és jó melegen átöleljük magunkat.

Évszakos mondókák (folytatás)

Ha Katalin kopog

Ha Katalin kopog,
karácsony locsog.

Népi időjóslás november 25-re: ha Katalin napján fagy, és kopog a jég, akkor karácsonykor enyhe, sáros, latyakos idő lesz. A „kopog”-ra ököllel koppintunk az asztalon, a „locsog”-ra tenyérrel paskoljuk, mint aki pocsolyában tapicskol.

Mátyás ront, ha talál

Mátyás ront, ha talál;
ha nem talál, csinál.

Népi időjóslás február 24-re: ha Mátyás napján jeget talál, megtöri (rontja), ha nem talál, akkor csinál, vagyis visszajön a fagy. Az első sorra ököllel „jeget törünk”, a másodikra összehúzzuk magunkat, mintha fáznánk. Utána kint körbenézhetünk, van-e jég a pocsolyákon.

Ha Medárd napján esik

Ha Medárd napján esik,
negyven napig esik.

Népi időjóslás június 8-ra: ha Medárd napján esik, a hiedelem szerint negyven napig esős lesz az idő. Mondás közben az ujjbegyünkkel esőt dobolunk az asztalon, aztán a naptárban együtt megszámoljuk, meddig tartana a negyven nap.

Dombon törik a diót

Dombon törik a diót,
rajta meg a mogyorót.

Ökölbe szorítjuk a kezünket, és a ritmusra egymáshoz ütögetjük őket, mintha diót törnénk. A nagyobb baba utánozza, a kicsiknek mi koccintjuk össze az öklüket.

Gurítunk egy hógolyót

Gurítunk egy hógolyót,
kereket és jó nagyot.
Rá egy kisebb: ez a feje,
répát szúrunk orrnak bele.
Két szénszeme pislog, néz –
kész a hóember, de szép!

Két kézzel gurítást mutatunk, aztán egy nagy, majd egy kisebb kört rajzolunk a levegőbe. Az orrunkra, majd a két szemünkre mutatunk, és a végén kitárt karral, hóemberként megállunk.

Csörög-zörög a sok levél

Csörög-zörög a sok levél,
sétálunk benne, fúj a szél.
Koppan egy barna gesztenye:
zsebembe bújik, gyere be!

Csoszogva lépkedünk, mintha avarban járnánk, a „fúj a szél”-nél nagyot fújunk. A „koppan”-nál a fejünk búbjára koppintunk, aztán úgy teszünk, mintha a gesztenyét a zsebünkbe dugnánk.

Évszakos mondókák (folytatás)

Kipp-kopp, kopog az eső

Kipp-kopp, kopog az eső,
kinyílik az esernyő.
Tócsa itt és tócsa ott,
csizmám csobban: csobb, csobb, csobb!

Ujjbeggyel kopogunk az asztalon vagy a gyerek tenyerén, aztán a fejünk fölött összeérintett karral „kinyitjuk” az ernyőt. A végén háromszor dobbantunk, mintha tócsába ugranánk.

Süt a nap, süt a nap

Süt a nap, süt a nap,
sugara szerteszalad.
Kalapot a kobakra,
fejest ugrunk a habba!

Két karunkkal nagy kört formálunk a fejünk fölött, majd szétnyitott ujjakkal szétszórjuk a sugarakat. Tenyerünket kalapként a fejünkre tesszük, a végén pedig összezárt karral „fejest ugrunk”.

Bújik, bújik a hóvirág

Bújik, bújik a hóvirág,
kikukucskál: hol a világ?
Melegít a napsugár,
kinyílik, itt a tavasz már!

Mélyen összegömbölyödve guggolunk, aztán óvatosan kidugjuk a fejünket és körülnézünk. Lassan felállunk, és a végén szirmokként kitárjuk a karunkat.

Fel a dombra, lép, lép, lép

Fel a dombra – lép, lép, lép,
húzzuk a szánkót, de nehéz!
Fenn a dombon ülj fel, hopp,
suhanunk le: zsupp, zsupp, zsupp!

A gyerek a térdünkön ül, mi pedig lépésenként emeljük a sarkunkat, így lesz egyre magasabb a domb. A „hopp”-nál fent megállunk, aztán kinyújtjuk a lábunkat, és a gyerek lecsúszik rajta, mint egy szánkó.

Guggol a béka, brekeke

Guggol a béka, brekeke,
ugrik egyet: hopp, ide!
Guggol a béka, brekeke,
visszaugrik: hopp, ide!
Csobban egyet: loccs, a tóba,
úszik, úszik, hű, de jó ma!

Guggolásból békaugrással előreugrunk, aztán visszaugrunk a helyünkre. A „loccs”-nál nagyot ugrunk előre, a végén pedig a karunkkal úszómozdulatokat teszünk.

Évszakos mondókák (folytatás)

Alma, körte, barack, dió

Alma, körte, barack, dió,
szilva, szőlő, mogyoró,
ennyi gyümölcs, ennyi szó:
te vagy, te vagy a hunyó!

Körben állunk, és a kiszámoló minden szótagjánál a következő gyerekre mutatunk. Akire az utolsó szótag jut, ő lesz a hunyó a bújócskában.

Egyik kar, másik kar

Egyik kar, másik kar,
bújik a kabátba.
Egyik láb, másik láb,
bújik a csizmába.
Sapka megy a fejre,
sál megy a nyakra –
kész a kicsi manó,
indulhat az udvarra!

Öltözködés közben mondjuk: minden sornál azt a ruhadarabot adjuk rá, amelyikről éppen szó van. Az utolsó sornál kézen fogjuk a gyereket, és együtt elindulunk az ajtó felé.

Elültettem kicsi magot

Elültettem kicsi magot,
eső hullt rá, nap ragyogott.
Kibújt, kibújt, zöld a szára,
nyújtózkodik fel a nyárba.
Bimbót bontott, szirma öt –
virág nyílt a fű között!

A gyerek kis maggá gömbölyödik a földön. Az ujjainkkal esőt kopogtatunk a hátán, a karunkkal napkorongot rajzolunk, ő pedig lassan feláll és nyújtózkodik. A végén széttárja az öt ujját, mint egy kinyílt virág.

Ég a homok, forró, forró

Ég a homok, forró, forró,
ugrálunk, mint a kis csikó.
Szaladunk a vízbe – csobb!
Fröcskölünk és hopp, hopp, hopp!
Fröccsen jobbra, fröccsen balra,
vizes lett a kutya farka!

Helyben ugrálunk, mintha égetné a talpunkat a forró homok, aztán a „csobb”-ra beugrunk a képzeletbeli vízbe. A végén a kezünkkel jobbra-balra fröcskölünk.

Évszakos mondókák (folytatás)

Pörög, forog a falevél

Pörög, forog a falevél,
fújja, fújja az őszi szél.
Ringatózik, száll, száll, száll,
lassan a fűre leszáll.
Gyűjtünk egy nagy kupacot,
beleugrunk: hopp, hopp, hopp!

A gyerekek falevélként forognak, és a karjukat lengetik, mintha a szél fújná őket. Lassan leguggolnak a földre, aztán összegyűlnek egy „kupacba”, és a végén nagyokat ugranak.

Szállj le, szállj le, hópihe

Szállj le, szállj le, hópihe,
tenyerem közepibe!
Megnézlek csak egy kicsit –
nini, csepp lett, elolvadt itt!
Hull a pihe, egyre több,
fehér lett a kerti föld.

Felülről lassan lefelé mozgatjuk az ujjainkat, mintha hópihék szállingóznának, és finoman a gyerek nyitott tenyerébe „szállunk”. Az „elolvadt”-nál összezárjuk, majd szétnyitjuk a kezünket, a végén pedig lassan leguggolunk, mint a leeső hó.

Egy gyertya ég, pislákol

Egy gyertya ég, pislákol,
kettő ég, már világol,
három ég, és fénylik a ház,
négy ég – jön a karácsony már!

Adventi ujj-játék: minden sornál eggyel több ujjunkat emeljük fel, mintha újabb gyertyát gyújtanánk meg. Amikor a negyedik ujj is fent van, összecsapjuk a tenyerünket, és megöleljük egymást.